

Tomatitaimi tabas pronkslaiksus

Mu tomatilehtedele ilmusid äkki hallikaspruunid plekid ja tumedad ringid. Paljud õied kängusid. Nüüd märkasin pruunikaid ringe rohelistel viljadel. Haiguslaikudega lehed tõmbusid krussi ja hävisid. Kas see võib viidata pahale viirushaigusele? Mida soovitate ette võtta?

Vastab

VÄINO PALLUM

Tõepoolest võib siin olla tegu ohtliku viirushaigusega – tomati pronkslaiksusega. Haigust põhjustab paljusid köögivilju, lilli, samuti mitmeid umbrohtusid nakatav viirus *Tomato spotted wilt virus*. Tugeva nakkuse korral võib tabandunud taim hävida.

Haigustunnused on väga varieeruvad, sõltuvad viiruse tüvest, temperatuurist, valgusest ja taime toitumistingimustest. Esmalt helenevad tomatil lehesooned või ilmuvad lehtedele kahvatud kontsentreeritud ringid. Mõnikord muutuvad kõigepealt noorte lehtede sooned paksemaks ja pärast nekrootiliste ringide teket rulluvad leheservad allapoole. Seejärel ilmuvad lehtedele pronksi värvi laikukesed. Need on tomati pronkslaiksuse kõige kindlamaks tunnuseks.

Haiguse süvenedes laikukesed suurenevad ja ühinevad, mistõttu lehe pealmine pind värvub tervikuna pronksjaks. Lehelaba kärhub

ja hävib. Pronksjaid laike võib ilmne- da ka taime varrel ja lehevarrekestel.

Õied känguvad või deformeeruvad. Rohelistel viljadel vaheldub normaalne punane värvus kollakate või punakate laikukestega.

Pronkslaiksuse arengut soodustab kõrge õhutemperatuur. Haigus on tomatile kõige ohtlikum juhul, kui taimed nakatuvad varajases kasvuaas. Siis surevad kasvukuhikud ning kasv lakkab.

Viirust levitavad ripslased. Nende kehas viirus paljuneb ja säilib talvel. Esmaseks nakkusallikaks võivad olla nakatunud tomatiistikut, lilled ja mitmed umbrohud.

Kuna haigust tekitab patogeeni on väga palju peremeestaimi (ca 400), on tomati nakatumisvõimused ülisuured.

Köögiviljadest võivad selle viiruse reservuaariteks olla salat, lillkapsas, paprika, aed- ja põlduba, seller, spinat; lilledest aster, daalia, floks, begoonia, peulill, priimula, pelargon, krüsanteem, gladiool, hortensia, liilia; umbrohtudest teeleht, must maavits.

Pronkslaiksuse ja teiste tomativiiruste (mosaiik, kärbumishai- gus) tõrjeks kõrvaldage esimesed

REPRO

haigustunnustega taimed koos mullapalliga ja hävitage korralkult. Ärge neid taimi komposti hulka pange.

Tomati külgvõrseid ei tohiks lõigata. Parem murdke, vältimaks nakkuse edasikandmist noale jäänud taimemahlaga.

Nakkuskahtlasi taimi hooldage viimasena ja pärast seda desinfitseerige käsi pasta RS lahuses (1:5), aga kummikindaid, kui neid tööjuures kannate, kaaliumperman- ganaadi 1% lahuses.

Tomatite lähikonnas vältige lillede kasvatamist ning hoidke harimisega ümbrus umbrohuvaba.

Haiguse edasikandjate ripslaste püüdmiseks paigutage taimelatvade kõrgusele sinised liimiga kaetud plaadid (1 püünis 20 m² kohta).

Taimede vastupanuvõime tõstmiseks tagage optimaalne õhu- ja mul- laniiskus, õige temperatuur, hea valgustus ja tasakaalustatud väetamine, vältides lämmastikuliiga.

Ripslaste esimeste tegutsemis- jälgede ilmnmisel (kui lehtede alaküljel on nurgelised hõbedaselt helkivad laikukesed) pritsige taimi NeemAzal-T/S-iga (40–50 ml/10 l) või viige taimedele röövtoiduline lest amba, kes sööb ripslase mune ja vastseid.

Kahjurite arvukal esinemisel pritsige taimi Mavrik 2 F-iga (5–7 ml/10 l) või Fastac 50ga (10–12 ml/10 l).

Kõige ohtlikuma pahareti, kalifornia ripslase (*Frankliniella occi- dentalis*) vastu saab abi vaid prit- sides süsteemse toimega Actara 25 WGga. Seda tohib kasutada ainult taimede õitsemiseni, mitte kauem.

Kalifornia ripslane on teistest ripslastest kaks korda suurem – ca 2 mm pikkune, tegutseb varjatult tai- me kasvu- ja õiepungades.

